

Forfatter: Goldschmidt, M. A.

Titel: Hjemløs

Citation: Goldschmidt, M. A.: "Hjemløs", i Goldschmidt, M. A.: *Hjemløs*, udg. af Mogens Brøndsted ; Harald Jørgensen , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, 1999, s. 203. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-goldschmidt03-shoot-idm139686920745136.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Hjemløs

Syvende Capitel

Ved de nye Bekjendtskaber, hvori Otto var kommen, blev Samlivet med Mendoza løsnet lidt, uden at der dog kom noget engt Omgangs- eller Venskabsforhold mellem ham og Schiøtt. Deels var Forskjellen i Alder og den Overlegenhed, hvormed Schiøtt fremragede, en Hindring, deels iagttog Schiøtt overfor dem, han særlig interesserede, en vis Tilbageholdenhed, ligesom for ikke at opslide Interessen. Hvad der undertiden fra Damers Side anvendes af Coquetteri, og hvad mange Mandfolk forsømme altfor meget, udtalte han som en veloverlagt Regel, grundet paa Skjønhedshensynet. Men Otto saae ham ofte med tilsyneladende langt større Interesse omgaaes ubetydeligere Mennesker og kunde ikke væрге sig mod en Slags skinsyg Mismod over ikke at blive anerkjendt. Derimod beklagede Schiøtt sig over, at Otto var som en Svamp og bestandig sugede ham ud med begjærlig Spørgen eller blot med Uvidenhedens til Belæring og Irettesættelse fristende Magt. Han 204 vilde, naar det endelig skulde være, hellere »holde Foredrag« for dem, der bekjæmpede ham og strede imod, end for Otto, der lyttede og vilde lære. - Al Deres Naivetet, sagde han engang til Otto, vil snart gaae bort, og jeg maa da holde mig til min Ven Milner, som dog idetmindste leverer et stort Erfaringsmateriale, hvoraf Parfumen lader sig uddrage; for han er i Grunden en Arbeidsbi, der ikke veed, hvad det er for Blomstestøv, han medbringer til Kuben. - Trods denne Utilbøielighed gav Schiøtt dog tidt efter for den Fristelse, der laa i Ottos begjærlige Lytten, og paa given Anledning kunde han med sin overordenlige Hukommelse holde et vækkende og veiledende Foredrag over en historisk Begivenhed eller udtale sig med Interesse og Indsigt om et eller andet Kunstværk o. desl.; men hyppigere talte han, som det netop stod ham an, fulgte sin Drift til korte, aandfulde, ironiske Bemærkninger om Livet eller gav sig pludselig til at gjøre Forsøg med Otto, kastede en Dissonans ind i Samtalen og saae, hvad Virkning den gjorde.

Paa den anden Side skuffede Otto Schiøtt ved den Mangel paa Tillid til Verden, til Paalidelighed og Troskab, som undertiden brød frem, ikke i bestemte Ord, men forraadende sig paa uvilkaarlig Maade. Schiøtt holdt sig overbeviist om, at dette sunde, aabne Ansigt ikke kunde skjule en Hemmelighed, at Otto ikke kunde have undladt at bryde frem med den, og speidede derfor efter, om der ikke dybt i hans Sjæl laa noget medfødt Troløst, som berøvede ham Evnen til at troe Andre.

Hvad de havde tilfælles, og hvad der dannede det aandige Slægtskab imellem dem, var den ustandselige Higen efter Erkjendelse og den dybe Skjønhedsfølelse, Sandsen aabnet for Livets Duft. Men ogsaa i denne Lighed var Forskjel, fordi hos Otto var Attraaen endnu meest sjælelig, han higede efter Livets skønne Illusioner; de Skuffelser, han hidtil havde lidt, havde kun borttaget de virkelige Gjenstande for hans Tragten, men ikke selve Attraaen, og Skjønhedsteoriene havde henviist Opfyldelsen til en Verden, han troede at kunne gribe. Schiøtt derimod saae paa Illusion og Virkelighed med erfarent og kunstforstandigt Sind, var snart i Idealiteten, snart i Realiteten og kunde spille med begge som Jongleuren med Kugler. Ved en Flaske Viin vakte Ottos Forestillinger om ubekjendte Vine, 205 om gyldne Druer, Purpur-Druer, Olivenskove, Templer og hellige Lunde, medens Schiøtt drak sit Glas med Behag, satte Priis paa at kunne skjelne mellem en Chateau-Rauzan og en Leoville og derpaa talte om Druer, Lunde og Templer som en vidtbereist Mand, der har seet dem. Forskjellen imellem dem viste sig ogsaa i deres Oeconomi, skjøndt deres Kaar vare temmelig lige. Ottos Moder havde trukket sig tilbage fra Handelen og var flyttet til en anden By, hvor hendes Søster boede; Boet var blevet opgjort, og for Otto var udsat en Capital, hvis Renter dog kun forsøgte til det Nødvendigste, og han maatte derfor hjælpe lidt til ved Information. Han havde en næsten kvindelig Sands for Orden, men var ligegyldig for Penge, Tingenes Værdi rettede sig hos ham efter den Lyst, han havde til dem. Andrés Opfordringer om at være genereux og gentil vare saa at sige trængte ind i hans Blod og bleve endmere bestyrkede og udviklede ved Skjønhedslæren. Schiøtt havde mere praktisk Sands og var sparsommelig, fordi han frygtede Afhængighed af Verden, men var derhos altid beskjæftiget med lidt »Klatgjæld«. Han sagde, at det interesserede ham, man havde ellers Vanskelighed ved at komme i Berøring med en vis Deel af Folket, og kun paa denne Maade kunde man undertiden høre den naturlige Pathos, der hos de Dannede alt mere kom i Forfald. En Vadskerkone, der krævede, afgav et agtværdigt, skjøndt ubleget Mønster paa en simpel og rørende Fremstilling af Familieforhold, blandet med en naiv, berettiget Vrede over Debtors Insolvens, og i hendes Skoser forekom ofte mærkværdige Træk af folkelig Ironi; hendes Tale havde en Duft som i Luften tørret Tøi, hvorimod hans dannede Værtindes vrede Tale var som en ovntørret Ble. Derfor betalte han sin Værtinde punktlig den 1ste i hver Maaned.

Hun staaer *à la suite*, sagde han engang ved en given Anledning, da han i Solskinsveir fulgtes med Otto fra sit Hjem - thi, skjøndt Schiøtt altid var livlig, var det dog især Tilfældet i Solskin -; engang naar jeg faaer Tid, skal hun rykke op i Nummer og gjøre Tjeneste som gammelt Huus. Der kan være mange Hemmeligheder i et gammelt Huus.

Hvad vil det sige? spurgte Otto.

De mangler ogsaa alle Forudsætninger, saa man maa give en 206

kjedelig Commentar til hvert andet Ord. Man maa have lidt at pusle med i denne Verden. En Capitalist, der eier en Mængde Steder, gjør hver Morgen sin Ronde, og jeg seer ham undertiden gaae og føle paa Murene og klappe dem, ligesom Dyrætammeren klapper sin Rhinoceros eller gamle Jomfruuer deres Hund eller Kat. Vi Andre, som hverken have Raad til at holde Huse, Hunde, Katte eller Rhinocrosser, lade vore Grundeiendomme og Yndlingsdyr gaae frit om, ernære og regenerere sig selv; i Mangel af den fulde Eiendomsret nøies vi med en betinget Brugsret ... Saae De ham, som hilste der? Det er en Aagerkarl, og han er min Ven. De Andre - som laane af ham - gaae en lang Omvei for ikke at møde ham, og naar de ikke kunne undgaae ham, hilse de keitet; thi de tør ikke være uartige og vove ikke at være høflige. Men jeg siger altid paa det venskabeligste: God Morgen, Hr. Samuel - skjøndt han er ligesaa god Christen som jeg - og saa leer han, som om han var deelt imellem Lyst til at kysse og bide, og bliver altid staaende for at tale lidt om Geschäftet og bevise mig, at han er en brav Mand. Ironien gjør en løierlig Virkning paa den Slags Folk; de vimse og flagre om En blot for at blive frie og flyve saa lige i den. Han har forsikkret mig paa Ære, at Skinnet er imod ham, at han nok veed, han bliver kaldt Aagerkarl, men at han i Virkeligheden gjør Vel mod utallige Mennesker, som ellers vilde blive flaaede. Ja, han har svoret, »saa sandt Gud lever«, at han endog, naar han ikke havde Pengene selv, og Vedkommende ikke vilde betale saa høie Renter, som tredie Mand fordrede, har lagt Penge til af sin egen Lomme. Og det er fuldkommen sandt. Han har to Kasser, den ene er hans egen, den anden er hans Børns, og som Fader og Forsørger kan han ikke forsvare at udlaane sine Børns Penge paa usikkre Forskrivninger mod mindre end 50 pCt. Byder nu En 48 pCt., saa lægger han samvittighedsfuldt af sin egen Kasse 2 pCt. i Børnenes. Da jeg svarede: De er en brav Mand, Hr. Samuel, blev han saa ivrig, at han bød mig hjem til sig og viste mig sine Bøger, hvoraf fremgik, at ved Udlaan mod 50 pCt., havde han kun en virkelig Fordeel af 10 pCt. - saa meget snyder man Aagerkarlene trods al deres Forsigtighed. Er det ikke interessant? Han er forresten Tigeren i mit Menageri; thi laaner jeg engang af ham, forført af hans Venskab, og betaler jeg da ikke paa Klokkeslettet, 207 sætter han mig, »saa sandt Gud lever«, i Slutteriet blot for at kunne kigge ind til mig og sige: God Morgen, Hr. Schiøtt!

Ja, saadan som De kan fremstille det, er det interessant; men det er dog egenlig ikke skjønt.

Aa, skjønt! Man maa ogsaa tage sig lidt iagt for det Antike og læmpe sig efter den romantisk-nøgterne Tid, vi leve i. En lille Jomfru ovre paa Vestkysten af Jylland taler maaskee med Henrykkelse om Zephyren og veed ikke af, at Zephyren er Vestenvinden, der i hendes Hjemstavn svider Markerne, bøier Skovene og kaster Vrag paa Stranden.

Samtalen blev afbrudt for dengang, men blev gjenoptaget en Tidlang efter paa en Ridetour. Endeel af deres fælles Bekjendte gjorde en Skovtour, Otto vilde ride, og Schiøtt lod sig efter mange Overtalelser bevæge til at ride med, men paa den Betingelse, at Otto skulde lære Bions Klagesang over Adonis udenad paa Græsk og recitere den fra Fælleden til Bommen; for, sagde Schiøtt, saa har jeg Ro saalænge. Og det gjorde Otto, medens Schiøtt red og saae ud over Sundet og efter endt Recitation paastod, at hans Hest var bleven saa lærd, at den galopperede i feilfrie Anapæster.

See der, sagde Schiøtt, da en smuk Equipage rullede dem forbi, nu skal jeg til Belønning for den Ære, De har viist den ædle Bion, fortælle Dem, hvem det var, som kjørte der. Det er en Mand, som for nogen Tid siden vandt en Proces ved Høiesteret og derved pludselig gik over fra Fattigdom til Rigdom. Nu er han klædt paa det nydeligste, alle Folk hilse ham, han kan spadsere Arm i Arm og kjøre med hvem det skal være, og er hoven. Jeg har kjendt flygtig til ham tidligere, og naar jeg nu hilser ham, tager han flygtig med en Finger til Hatten, han troer, jeg har Hensigter. Det er dog uendelig curiøst. De Andre, som han tager under Armen, tillægger han ingen Hensigter, fordi han behøver dem til sin »Anseelse«, mig tiltroer han Hensigter.

Men hvorfor hilser De da stadig?

Hvorfor? Jeg tager Hatten af for Dommen, for den blinde Retfærdighed, for Lykken, der som en ægte Kvinde har viist sig poetisk-lunefuld og engang kastet sin Gunst paa en Morian. Jeg tager Hatten af for Morianen, fordi hans skjønnne Beskytterinde ikke er 208 visible, og paa samme Tid har jeg jo den Morskab at see ham henregne mig til hans courgjørende Hofmænd. Intet er fornøieligere end at blive misforstaaet af Schofelisterne ...

Jo, at blive æret af de Ædleste!

Det er det Næstbedste af den Glæde, man kan have af Mandfolk ... »De Ædleste« ere nu ogsaa med at spise til Middag hos min Morian, skal jeg sige Dem. Han holder Equipage, giver store Feter, er i Velten, jasker sine Penge bort.

Hvad skulde han da gjøre ... hvordan vilde De bære Dem ad, hvis De var rig?

Jeg? - Lad os see. Det Første vilde være, som Goethe tilraader, hver Dag at see paa noget Skjønt. Man maatte være omgivet af Skjønhed, af antike Statuer, Blomster, Malerier, Raphaeler og Murilloer, især Murilloske Madonnaer. Hver Dag maatte Decorationerne vexle, nye Kunstværker omgive En, hver Dag maatte være en Overraskelse, Opstaaen til et nyt Liv, ny Skjønhed eller ny Udstraaling af den eviggamle

Skjønhed. Et Dampskib maatte ligge ved Toldboden, bestandig med Damp oppe, beredt til at føre En, hvorhen man lystede, til Athen, Smyrna, Jaffa, Monterey, Ny-Orleans. Ved Smyrna maatte arabiske Heste staae opsadlede, for at man strax kunde ride til Palmyra - kjender De Noget til Dronning Zenobia?

Ja, hun forsvarede jo Palmyra imod Keiser Aurelian, men blev fangen og ført i Triumph.

Hun skal have været en af Verdens skønneste Kvinder; hun var den sidste Repræsentant for Grækenland, der kjæmpede mod de romerske Barbarer, og med græsk Aand og Frihed forenede hun Østerlandets mysteriøse Herlighed. Og hun var en Jødinde, og de ere sjeldne ... Hun skulde møde En i Ørkenen, omgiven af 100,000 orientalske Ryttere, der opførte en *fantasia*, og ved hendes Nærmelse skulde Kilder springe frem i Ørkenen og grønt Græs lægge sig fløilsblødt over Sandet. Og naar man seilede ud i Middelhavet, under Cypren, Greta eller Cythera, skulde Cleopatras Tog komme, med Purpurseil, med Skib af Perlemoder, med Dronningen selv i Bagstavnen, omgiven af syngende Kvinder, og man skulde selv være Antonius og have to Verdener at lægge for hendes Fødder - i det Ubegrændsede er Rigdommens Aand og Sandhed, kan man ikke være rig ubegrændset, saa opgiver man 209 Perlemoder-Skibene med Purpurseil og de 100,000 Ryttere og rider paa saadan en Krik som dennehersens og indsuger Brisen fra Sundet og veed, at Zenobia og Cleopatra døe aldrig, om de end ikke ere Dronninger.

Schiøtt vedblev efter en lille Pause: Men man maa vogte sig for Nærings sorg. Har man ikke Udsigt til at blive rig, maa man forstaae at undvære det Uvæsenlige for det Væsenlige; Glacéhandsker, Gulduhr, glimrende Meubler kan man undvære. Alt kommer an paa den Personlighed, man bærer i sig. Kvinden gjør en simpel Straahat yndefuld, den fuldendteste Silke- eller Fløilshat fra Glassing eller Levin gjør ikke Kvinden yndig, uden for Hofjunkere o. desl. Derfor maa man være sparsommelig og finde en Nydelse deri. Hvad Nærings sorg kan føre til, er næsten utroligt. Jeg kom imorges ned til en fattig Barbeer, som boer i en Kjælder og er min Ven. Han betroede mig, at lidt før jeg kom, havde han ikke havt Brød i Huset, og han sad inde i sit Værelse og ventede paa en Kunde og Sexskillingen. Saa gik Døren til hans Barbeerstue, og han ud. Det var en ung, nydelig Dame, der spurgte efter Nogen i Huset. Muggen sagde han hende Besked og bandede hende i sit Hjerte, fordi hun ikke var et Mandfolk, han kunde barbere - saa vidt kan Nærings sorg bringe en Mand!

Schiøtt sagde disse Ord med et ubeskriveligt Smil. Han talte med den Slags Ironi, hvorved et Menneske synes at staae saa mange Gange over eller bagved sig selv, at han er som i et Værelse beklædt med Speilglas: Øiet forfølger hans Billede i det Uendelige, faaer ikke Hold paa noget fast Billede, men tiltrækkes af sin egen bestandig utilfredsstillede Skuen.

Otto sagde: Hvo der kunde tage paa Livet saadan som De!

Ja, seer De, man maa have Interesse for Livet, saa kommer det En imøde.

Jeg troer snarere, at den, der ikke bryder sig om Livet og ikke begjærer det, ham kommer det imøde og hengiver det sig til; men den, der længes efter det og gjerne vil omfavne det, ham skyer det.

Ligesom Lieutenant Holm engang fortalte om den smukke Tjenestepige, der ikke vilde kysse ham, da hun mærkede, at han selv gjerne vilde?

Ja, saa omtrent. 210 Ja, men han var ogsaa et Barn; havde han været Mand, saa havde han dristig kysset hendes Læber, da de vovede sig nær.

Havde han været Mand, saa vilde hun vel ikke have nærmet sig.

Det skal De ikke sige. Hun vilde ikke have nærmet sig paa den Maade; men engang vilde et lille Smil med nedslaaede Øine have sagt: Jeg er nær. Man maa forstaae at læse Runer.

Man maa jo altid frygte at læse feil.

Og saa frygter man i Virkeligheden, medens Phantasien er modig? spurgte Schiøtt og kastede et forskende Blik paa ham.

Otto taug.

Efter en lille Pause sagde Schiøtt: Der er et skjønt Mysterium i Naturen; det Mandige, Dristige, Bevidste og Honnette hører sammen. Det skal sjelden slaae feil, at der ved de ængstelige, skyer unge Mennesker er noget dulgt Uhonnet. De lure og luske om det, de begjære, de indsuge Lidenskab af Atmosfæren og af deres eget Aandedræt, og i deres Frygt for at begaae det Ene, begaae de ofte det andet endnu Værre.

Hvad da? spurgte Otto beklemt.

Det er meget forskjelligt; men jeg vil nu kun nævne det, at saadant et Menneskebarn tager feil baade af sine Følelser og af Gjenstanden, af sine Evner og af sine Forhold, og i et fristet Øieblik gjør pathetiske Løfter, kaster sin hele Personlighed hen paa Spillebordet og bagefter ikke kan og maaskee heller ikke vil indløse

den. Det er det Uhonnette, det er Kjeltringestreger. Aphrodite er en ærlig Kvinde, Gudinde for Naturen og Skjønheden; Sangen til hende skal synges høit og ikke bævende nynnens indvending. Manden skal vide, hvad han er, og hvad han vil; han styrer sig selv med Aandens og Skjønhedens Tøiler og har Bevidsthed derom. Lad Kvindens Instinct læse Runer i hans Blik, og lad hende søge ham eller stænge sin Dør, alt efter hendes egen Hu og Villie. Hun leger med den Farlige som med Ild; men hun driver Spot med den Ufarlige. At være til hemmelig Spot for en Kvinde, fordi man er forknytt - »den Skjæbne vorde Dine Fjender!« som den vise Nathan omtrent siger til Saladin.

Gjennem hele Naturen, vedblev Schiøtt, gaaer en Ensartethed af det Dygtige og Skjønne, det Mandige og Honnette, i Modsætning til det Snigende og Umandige. Kvinden har med sin 211 beundringsværdige Organisme en uvilkaarlig Sands herfor. Hvadsomhelst Herligt og Stort hun seer frembragt eller hører Beretning om, meddeler hende en Følelse af det Mandige, der var dets inderste Ophav, og uden hvilket ingen Productivitet gives. Om hun seer en fuldendt Statue, en veludført Rolle, lytter til en skøn og kraftig Sang eller hører om en Heltebedrift, er hendes aandige Glæde, hendes upartiske Beundring lempelig ledsaget af Eros. Jeg vil just ikke sige, at hun altid giver efter for denne Eros - Skuespillere, Sangere og Helte mene, at det hyppig er Tilfældet - men han er hende nær, selv paa den Blufærdiges Kinder puster han, hende selv uafvidende, sin skønne, varme Aande. Ingen sand Kvinde ynder det Svage, Krybende, det fiint læspende Spæde; hun elsker Styrken. Det er just ikke af Sandselighed; men det er, fordi hun selv tilhører den friske, skønne Natur og har en umiddelbar Sands for Naturens Harmoni.

Kvinden er ikke egenlig sandselig - tog Schiøtt efter et Øieblik Taushed paany Ordet -; alt det enkeltstaaende Sandselige, det Begjærlige, Raae, Ideeforladte, der nærmer sig hende, indgyder hende Mishag. Hvad der nærmer sig hende, skal behage hende, og man kan kun af Kvinden lære ... af Kvinden lære ...

Paa aldeles usædvanlig Maade standsede Schiøtt og faldt i Tanker.

Hvad kan man lære? spurgte Otto.

... At blive Mand, svarede Schiøtt kort, og idet han et Øieblik efter fuldstændig kom tilbage i den forrige Tone, tilføiede han:

Hos hende er Skjønheds- og Velbehagsfølelsen ligesom en fim Æther, der omgiver alle hendes Nerver, og naar denne med sympathetisk Eidenskab optager en Personlighed i sig, staaer hele hendes Væsen i dens Tjeneste -

*For every thought is bent to prøve
Her passion in the hour of trial,*

som Byron siger i Sangen om Inez.

Men hvor veed De dog Alt det! spurgte Otto.

Ved Intuition, svarede Schiøtt smilende, ved den gjættende Magt, der opdager og erkjender endog det fjernt Beslægtede. Vi have Alle i vort Sind en Hovednøgle, der oplukker Døren til andre 212 Menneskers Sind, naar vi først ved lidt Erfaring have prøvet den paa os selv. - Hvad jeg for lidt siden sagde om Kvindens Forhold overfor det Store og Skjønne, gjælder ogsaa om Manden, idetmindste de velorganiserede Naturer. Der er virkelig i alle Arter af Nydelse noget Mandligt eller Kvindeligt. Naar De f. Ex. ved en Concert hører en særdeles smuk kvindelig Stemme, saa virker den paa Dem anderledes end paa en Kvinde, ligesom De ikke musikalsk føler det Samme for en smuk Mandsstemme, som en Kvinde føler. Følelsen kan synes saa fjern fra Attraa, som den vel vil - desuagtet skal det ikke kunne undgaaes, at en mandlig eller kvindelig Erotik jo gjennembæver den. Men hvilken Herlighed er ogsaa en skøn Kvindestemme! Ingen har en saadan Stemme uden at være et sjeldent, fortræffeligt Væsen. Det sagde Mendoza engang; hans Instinct havde lært ham det. Paa Theatret hører man den sjelden, fordi Scenen med al dens Smaalighed og dens Intriguer snart berører Sjælen, og dog skal der være Fruentimmer, der have faaet en saadan Marmorhvidhed af den kjærlige Natur, at intet Smuds har kunnet hefte paa den, og selv i en fremrykket Alder behøve de kun at lade en Tone høre, for at man strax skal kjende en af de Udvalgte og anelsesfuld hilse al den Rigdom, som en Kvindesjæl gjemmer. Men sjeldent er det. Derimod kan man hyppig møde en skøn, blød, uimodstaaelig vindende Stemme i det private Liv. Hun har da altid skønne, bløde Former, hun er altid smuk, idetmindste naar hun taler, altid værdig en Mands Elskov, og lyksalig den, hun gjengjælder med sin! Grækerne havde en bestemt Forestilling om den erotiske Magt, der ligger i enhver Skjønhedsnydelse, og udtrykte det paa mærkelig Maade i Fortællingen om Pygmalion, der forelskede sig i Billedstøtten ...

Ja, men det, synes mig, er ikke skønt! udbrød Otto; Fortællingen om Pygmalion forekommer mig at være en af de faa frastødende Gjenstande i Oldtiden, ligesom Historien om Periander og Melissa ...

Naa, ja, svarede Schiøtt, Smag og Behag er forskjellig, og saa kan man jo nøies med det Levende; det var jo ogsaa derfra, vi gik ud.

Og dog, tilføiede han lidt efter, er der en dyb Sandhed i Pygmalionsagnet. Hvad vi elske i Ideens Rige, maa paa en eller anden Maade faae Liv og aande os imøde. Nogle omfavne Ideen, og den bliver under deres Paakaldelse til en Malkeko, som Schiller siger; men Pygmalion begjærede Livets hellige Mysterier i en Form, der var reen som Marmor og skjøn som Kunstens Fuldendthed, og Guden skjænkede ham det: det Store og Skjønne, han selv havde frembragt, blev hans Eiendom og Løn.

Ja, saadan forklaret! raabte Otto med tindrende Blik.

Men, vedblev Schiøtt med en pludselig Bøining af Tonen, man maa vogte sig for det Tragiske.

Hvad vil det sige? spurgte Otto, næsten ængstet ved den pludselige Slagskygge.

Man maa have Lykke. Der er en Hemmelighed etsteds i Livet; der er Noget, som ikke kan udmaales og ikke veies paa nogen Vægtskaal, fordi der ingen Retfærdighed er deri. Det Uforklarlige er udtrykt i Formlen: Man maa have Lykke. Jeg har seet gamle Mænd, som i deres hele Liv have taget, hvad de kunde naae, som vare seilede ind i mangan Bugt, men altid slupne ud med gunstig Vind, og nu ere omgivne af en ærefrygtsfuld Slægt og Folkets Velvillie. Og jeg har seet unge Mennesker, der ængstelig nippede til Livet, med Frygt og Undseelse udstrakte Haanden efter, hvad Naturen havde bestemt som deres, komme i Forhold, som ingen Djævel og ingen Engel løser - jeg har seet dem gaae i Hundene.

De vare komne langt forud for de Andre og havde under denne Samtale redet Fod for Fod, næsten uden at agte paa Hestene.

Ottos Hest gjorde et Feiltrin, og han tugtede den med Sporerne, saa at den sprang og krummede sig under Tøilerne.

Hvor den Vei er dumt anlagt! raabte han; see, hvilken vid Bugtning den gjør! Lad os ride lige over Marken!

Deres Langsynethed bemærker nok ikke, at der er en bred Grøft og en Havremark, sagde Schiøtt. Man sætter ikke over en saadan reel Grøft med et af Deres yndede Tankespring.

Lad os sætte over, Schiøtt!

Lad os beholde Halsen heel, Krøyer!

O, mig skylder Himlen saa meget, at den ikke kan lade mig døe endnu! raabte Otto og satte sin Hest i Galop.

Schiøtt fulgte ham et Øieblik og tilraabte ham: De gjør gal 214 Regning, Høistærede! hvis Himlen er i Deres Gjæld, er den i høi Grad fristet til det Ønske at blive af med Creditor ved hans egen Uforsigtighed.

Jeg troer paa Himlens Ærlighed! raabte Otto, jog Sporerne i Hestens Sider og tvang den fremad til Spring; men paa Grøftekantens standsede den og vendte om.

Lad det nu være godt! raabte Schiøtt og greb efter hans Tøile.

Rør ikke Tøilen paa den Hest jeg rider! skreg Otto, kastede sin Hest om og jog i Carriere mod Grøften. Denegang sprang Hesten og kom over; men Bagbenene fik ikke sikkert Fodfæste i det løse Gruus, Hesten væltede bagover med sin Rytter ned i Grøften.

Kom og hjælp! raabte Schiøtt til Vognen, der nærmede sig; men inden Nogen kunde ile til, saae de Hesten kravle op og løbe ind i Havremarken, og strax efter fulgte Otto, bedækket med Støv, blind og døv for alt Andet end Hesten.

Han naaede den inde i Marken, hvor den ikke havde kunnet modstaae den fristende halvmodne Havre, greb Manke og Tøile og svang sig op.

Lad os ta'e ham op! raabte en Stemme, og strax efter saae Otto sig afskaaren fra den brede Aabning i Gjærdet, hvorigjennem han var kommen. Det var Gaardmanden og hans to Karle, og den ene bar en Lee. Længere inde paa Markerne opdagede han mange Høstfolk.

Gaa af Veien, Folk! raabte Otto.

Ja, vist! svarede Gaardmanden; nei, nu ta'er vi Dem op! Lars, gaa Du hen og tag Tømmeren fra ham!

Det skal altsaa være Strid - sagde Otto til sig selv - og jeg giver mig ikke!

»Til Seir og Lykke blev Volmer født,

Det staaer i Stjernerne skrevet!«

brød uvilkaarlig frem i hans Tanker, og med al Magt gav han Hesten Sporen og jog lige imod Aabningen uden Hensyn til Bonden, der bredt havde stillet sig i Veien, medens Lars skulde nærme sig fra Siden. 215 Vil han ride Folk over, Kjæltring! raabte Bonden og sprang tilside og slog i det Samme ud med en Kjæp; den ramte Hestens Bagbeen og paaskyndede endmere dens Fart. Niels, hold Leen for! tilraabte han sin anden Karl.

Det skal jeg! raabte Niels.

Men Solen stod Hesten i Øinene, og den kunde ikke see Leen; den sporedes af Otto til det vildeste Fiirspring.

Afveien for Konning Volmer og hans Skjæbne! skreg Otto som ude af sig selv og førte Hesten mod Karl og Lee. Niels havde ikke Mod til at dræbe, han kastede Leen, da Otto kom ham nær paa faa Alen, og i et mægtigt Spring satte Hesten over paa Landeveien.

Fra Vognen hilste man Otto med Bravoraab, maaskee blandede med en Ironi, som han i den første triumpherende Bevægelse efter Stordaaden ikke bemærkede. Men senere, da Voldsomheden fuldstændig havde lagt sig og det stod tydeligt nok, at intet fornuftigt Resultat var kommet af det phantastiske Indfald at spille symbolsk om Liv og Død og Livets Lykke, følte han sig knuget af en uvilkaarlig Skamfuldhed.

Schiøtt forholdt sig længe taus; endelig paa Tilbageveien, da Otto hele Tiden havde vedblevet at være nedstemt og kjedelig, red han nærmere til ham og sagde: Tag Dem iagt for det Ulogiske.

Hvorledes da? Hvad mener De? spurgte Otto.

Jeg mener, at en Galfrands bør være elskværdig; dermed afbetaler han den Gjæld, han paadrager sig. En melancholsk Galfrands er en ulogisk Person, der let hjemfalder til det Tragiske eller Comiske eller Tragicomiske.

Saa paakalder jeg det Tragiske! sagde Otto.

Tag Dem iagt:

»Luften hører det og disse Bjerge,
Og gennem dem det bringes til Din Herre.«

Lad høre det, hvo der vil! sagde Otto.

Lidt efter tilføiede han: De troer jo dog ikke paa, at Luft eller Jord kan høre, hvad man siger!

Nei; men man skal lytte til, hvad man selv siger; sommetider faaer man Noget at vide, man ikke vidste. 216 En anden Gang traf Otto og Schiøtt sammen ved Bortgangen fra Theatret, hvor der var blevet opført et nyt Stykke, der udmærkede sig ved en saa simpel Inderlighed, en saa skøn lyrisk Diction samt en saa fortræffelig Udførelse, at Begeistringsglæden ligesom vedblev at summe om det udstrømmende Publikum.

Schiøtt og Otto vedbleve at gaae nogen Tid i Taushed. Endelig sagde Schiøtt: Naa, hvad er saa Deres lærde Dom over Stykket?

Otto svarede: Jeg føler kun det Ene, at den Digter, der skriver et saadant Stykke, maa ved sin Død afgive en skøn Sjæl til Vorherre.

Hm! sagde Schiøtt, det var et Udtryk, som en Bladanmelder vilde misunde Dem. Den kunde vist magelig strækkes til to Spalter.

Otto følte paa Schiøtts Tone, at der under de halv spottende Ord laa en virkelig Ros, og taug i stille Stolthed.

Det kommer kun an paa, vedblev Schiøtt, om Billedet indeholder Sandhed. Maaskee De, fordi De indsuger Stykkets Skjønhed, efter Døden stiger op til Deres Herre - for at tale den Slags Sprog - medens Digteren, der har givet det fra sig, stiger ned et andet Sted.

Det er underligt ... jeg har hørt en saadan Ytring før; men det er dog en urimelig Tanke!

De har maaskee læst den hos Plato; han gjør netop stor Forskjel paa en Digter og en digterisk Mand. Den digteriske Mand er Nummer Et, Digteren sætter han i Klasse med Tyrannerne.

Ja, men var det ikke, fordi Plato selv havde faaet et Stykke udpebet, og fordi Poeterne gjorde Nar af ham

derfor?

Ungdommen har ingen Pietet mere! Hvo giver Dem Lov til at tale saaledes om Plato? En af vore egne store Digtere siger jo forresten det Samme:

»Hvis jeg var god, jeg digted slet;
Men jeg er slet og digter godt.«

Troer De da virkelig, at endog rigtig store Digtere ikke komme i Paradiis?

Schiøtt vedblev reciterende:

»Om det hændes nogensinde -

Jeg skal ikke det sige, jeg var aldrig derinde.«

217

Hvad Forskjel gjør De forresten mellem en Digter, en stor Digter og en rigtig stor Digter? Den ene er nogle Octaver større end den anden; i de lykkelige Øieblikke kommer Musen i Besøg, hun spiller paa Instrumentet, og naar hun er gaaet, er Digteren forstemt eller flau som en Viinflaske, hvori der har været Viin.

O, nei! o, nei! det er en Paradox! laften er De i ondt Humeur.

I Anledning af det, De der sagde, vil jeg give Dem et godt Raad.

Naa?

De skal aldrig sætte i Carriere ind paa andre Folks Humeur, hverken tilfods eller tilhest.

Og jeg, sagde Otto med uventet Energi, jeg appellerer til Guderne og spørger, om det er værdigt, at De kommer med den Allusion.

See, see! Han appellerer! Med de Jurister er intet Udkomme, sagde Schiøtt. - Men lad gaae, saa vil jeg da fortælle Dem Noget. Jeg sad iaften tæt ved en Digter, som jeg forresten ofte har Leilighed til at iagttage i Theatret. Hver Gang der blev klappet, kunde jeg see, hvor det trak i hans Ansigt; men han skyndte sig, løftede Hænderne heelt op over Hovedet og klappede med - men det lød ikke. Næste Gang, naar han faaer et Stykke opført, gaaer maaskee den Anden, som iaften fik Stykket opført, hen og klapper ligedan - undtagen hvis der er Hyssen eller Piben, for saa klappe de lydelig og stærkt! - Godnat!

Den sidste Deel af Schiøtts Ord foraarsagede Otto ondt i Hjertet; han vilde anerkjende alt det enkeltstaaende Jammerlige, men ikke en almindelig deraf uddragen Regel. Der var en sund Følelse hos ham, som sagde, at den sande Digter er glad ved det Skjønne og Ædle, hvorsomhelst det møder ham, og at det slimede Kryb, som en Hovedstad udvikler, ikke tør indtræde i Reglen. Hvad han havde hørt, forstyrrede et Øieblik den Nydelse, han havde havt; men den brød snart frem igjen, og han tænkte: Hvorfor mon nu Schiøtt sagde det? For han meente det dog ikke! Det staaer jo ogsaa i fuldstændig Modsætning til, hvad han engang sagde om det Mandige og det Productive. Bare man kunde holde ham fast og faae ham til altid at tale alvorlig!

Dog, Otto troede ikke engang saa naivt, som hans Ord til ham selv antydede. Men han holdt af Schiøtt paa samme Tid som han 218 beundrede ham, og af en Følelse, der kun er poetiske Gemytter egen, vilde han ikke kigge gennem den Sprække, han havde opdaget, og maaskee derved see Andet end det, han vilde see.